

בס"ד, יום ראשון י" אדר תשע"ב

שם:

זמן:

מבחן שבועי מסכת מעילה יז - כא, קינים כב כג (155)

א. (1) מה דין טומאתו של דם השרץ, ומניין (רש"י ותוס')? והאם אפשר לצרף דם ובשר שרצים לטומאה, ומניין (פרט; רש"י ותוס')? (2) מה חשיב "טומאתו ושיעורו שוין", ומה חשיב טומאתו או שיעורו אין שוין (רש"י ותוס')? (3) מה דין טומאתו של המגיס ברביעית דם המת? ומה הוכיחו מינה בסוגיין? (גמ' רש"י ותוס') (4) מה היא הגזירה שגזרה המלכות בזמנו של רבי שמעון בר יוחאי, וכיצד פעל רבי ראובן בן אצטרבולי לבטלה, והאם הצליח, ומדוע?

ב. (1) מדוע מיאן רבי יוסי לשלוח את בנו עם רבי שמעון בן יוחאי לבטל הגזירה? וכיצד הבין רבי שמעון בן יוחאי בכוונתו? והאם לבסוף הסכים לשלוחו, ומדוע? ומה היה בסופו של רבי אלעזר ברבי יוסי, ומדוע? (גמ' ותוס') (2) איך הצליחו רבי שמעון בן יוחאי וחבירו לבטל את הגזירה? ואיזה הלכה נתחדשה להם בזמן שביטלו את הגזירה? (3) מה דין צירוף פיגול ונותר לענין טומאה ולענין אכילה, ומדוע? ואי נימא דמצטרפין לענין אכילה, משום מה ילקו? (4) מה דין צירוף ראשון ושני לטומאה, ומדוע? ואי נימא דמצטרפין לאיזה טומאה יצטרפו?

ג. (1) מה דין צירוף ערלה וכלאי הכרם? והאם בתערובת דידהו הדין שונה, ומדוע (תוס')? (2) מה דין צירוף מיני בגדים לשיעור קבלת טומאה (פרט), ומדוע? (3) מה הוא האופן למעילה במלבושים ובתכשיטים (פרט), ומדוע (גמ' רש"י ותוס')? (4) מה הוא לשון "מעילה", ומהיכן ילפנין לה, ואמאי הוצרכו ללמוד מהנך (פרט; גמ' רש"י ותוס')?

ד. 1) מדוע סברה הגמ' לחייב על "פגם" גרידא, או על "הנאה" גרידא? וכיצד הסיקו לדינא, ומדוע? (גמ' רש"י ותוס') 2) כיצד סברה הגמ' בדין מעילה במחובר ובשליחות? וכיצד הסיקו בדינו, ומדוע? 3) כיצד סברה הגמ' שיהיה הדין בצירוף מעילה בשני זמנים או באכילתו ואכילת חבריו, וכיצד הסיקו בדינו, ומדוע? ומה הוא האופן שעליו דנו "באכילתו ואכילת חבריו", ומדוע דווקא באופן זה (רש"י ותוס')?

ה. 1) השוקל שקלו ממועות הקדש, או שהביא חטאתו או אשמו מן ההקדש, האם מעל, ומדוע? ומה הוי אמינא בלא האי ילפותא, ומדוע? ואי נימא דמעל, מאימתי תהיה מעילתו, ומדוע? 2) מה היא הנפקא מינה המבוארת בסוגיין בהא דילפו למעילה מעבודת כוכבים ומתרומה? ומדוע נקטו דווקא להאי נפקא מינה (רש"י ותוס')? 3) האם שייך פגם בכלי זהב, ומניין? ואי נימא דשייך האם יש לדמותו ללבושא עילאה או מציעאה, ומדוע (גמ' ותוס' לעיל)? 4) כיצד הוא אופן המעילה בחטאת (פרט), ומדוע?

ו. 1) המועל בקדשי ברק הבית או בקדשי מזבח או בכלי שרת, ובא אחר אחריו והשתמש בו או נהנה ממנו, האם יש לחייב אף אותו משום מעילה, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')? והאם דין זה נוהג אף בגזבר או בנוטל על מנת להחזיר, ומדוע (תוס')? ומה דין הפדיון בקדשי מזבח ובכלי שרת? 2) התולש מצמר החטאת ובא אחר אחריו ותלש, האם יש לחייבם משום מעילה, ומדוע? וכיצד הדין אם עשו כן בחטאת שנפל בה מום, ומדוע? והאם לאחר שתשחט הדין שונה, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')? 3) המתנדב עצים למזבח, כמה יש לו להביא, וכיצד יש לו לנהוג בהבאתן (פרט), ומדוע? ומה דינם לענין מעילה אחר מעילה, ומדוע?

ז. 1) הנוטל אבן או קורה של הקדש, האם מעל, ומדוע? והאם באופן שיתנה לחבירו או דבנאה בתוך ביתו הדין שונה, ומדוע? וכיצד הדין היכא דהניחה על ארובה בביתו ולא חיברה בטיט, ומדוע? (גמ' רש"י ותוס') 2) מהיכן וכיצד סברו להוכיח בסוגיין לדינא דתלוש ולבסוף חיברו (באר היטב)? ולמאי נפקא מינה? והאם הוא מוכח ומדוע? 3) הנוטל פרוטה של הקדש, האם מעל ומדוע? וכיצד דינו אם יתנה לחנוני או לבעל אומנות יהודי או גוי, ומדוע (גמ' ותוס')?

ח. 1) האומר לשלוחו תן בשר לאורחין, ונתן להם בשר מן הראש או כבד, מי מעל, ומדוע? 2) הנודר לא לאכול ירק, האם נאסר אף בדלועין, ומדוע? ובאיזה בשר נאסר אותו דאסר עצמו מן הבשר (פרט), ומדוע? 3) הקונה מחבירו בני מעיים, ולבסוף נמצאו שאינם ראויים אלא לכלב, האם אית ביה משום מקח טעות, ומדוע (רש"י ותוס'?) 4) מי שחושש בעיניו, האם יש לו או אין לו לאכול דגים (פרט), ומדוע? 5) האומר לשלוחו ליתן חתיכה אחת לפני האורחין, ונתן להם שתיים והם אכלו שלש, מי מעל (פרט), ומדוע?

ט. 1) השולח את שלוחו להביא ממקום מסוים והביא לו ממקום אחר, מי מעל, ואימתי מעל, ומדוע? וכיצד הדין היכא דלא סיים לו המקום להדיא אלא אמר דכוונתו היתה למקום מסוים, ומדוע? (גמ' ותוס') 2) מה הוא גדר החיוב במעילה על ידי שליח, ומניין ומדוע (גמ' ותוס')? ולאיזה דינים דימו הא מילתא? 3) השולח פרוטה של הקדש ביד חש"ו לקנות עבורו אצל החנוני, מי מעל ואימתי מעל, ומדוע (גמ' ותוס')? 4) השולח פרוטה לחנוני על ידי בן דעת, באיזה גוונא ימעל המשלח ובאיזה גוונא השליח ובאיזה גוונא החנוני, ומדוע?

י. 1) השולח פרוטה של הקדש ביד חבירו שיביא לו בחציה נרות ובחציה פתילות ושינה השליח מדעתו של המשלח, מי מעל (פרט), ומדוע? 2) השולח מעות של הקדש על מנת שיקנה לו דבר מסוים, וקנה לו כמה שביקשו אבל לא בכל המעות, מי מעל (פרט), ומדוע? 3) המפקיד מעות אצל חנוני או שולחני או בעל הבית, האם מותר להם להשתמש במעות? וכיצד יהיה דין המעילה אם הפקיד אצלם מעות של הקדש, ומדוע? 4) מי שאבד לו פרוטה של הקדש בתוך כיס עם מעות חולין, ונטל פרוטה אחת והשתמש בה, האם מעל (פרט), ומדוע (גמ' ותוס')?

יא. 1) האומר פרוטה בכיס זה הקדש, האם יכול להשתמש במעות הכיס, ומדוע? וכיצד הדין אם יאמר פרוטה מן כיס זה הקדש, ומדוע? ובאיזה אופן כולי עלמא מודו דרק פרוטה אחת מסוימת קדושה, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')? 2) מדוע סבר רב פפא דמתניתין נסתרת מהמבואר גבי הדין דהלוקח יין מבין הכותים בערב שבת? והאם סותר הוא ומדוע? (רש"י ותוס')

מסכת קינים

יב. 1) אלו מעשים נעשים במזבח בחטאת העוף ובחטאת הבהמה, והיכן נעשים? ואלו מעשים נעשים בעולת העוף ובעולת הבהמה במזבח, והיכן נעשים? וכיצד הדין אם שינה את מקומן, ומדוע? 2) חטאת שנתערבה בעולה או שנתערבה בקן סתומה או בקן מפורשת, כיצד יש לנהוג בהני עופות, ומדוע? וכיצד הדין בעולה שנתערבה בכהאי גוונאי, ומדוע? והאם בנתערבו בכמה קינים הדין שונה, ומדוע? 3) קן סתומה שנתערבה בקן סתומה, כיצד יש לנהוג בהן (פרט), ומדוע? וכיצד הדין היכא דאין מנין הקינים שנתערבו שוים? 4) כיצד יש לנהוג אליבא דרבי יוסי בנשים שלקחו את קיניהם בעירוב, ומדוע מהני? (מתני' מפרש ותוסי')

יג. 1) קן סתומה או מפורשת שפרח מהן גוזל אחד לעלמא או לבין המתות, כיצד יש לו לנהוג, ומדוע? ובאיזה קן איירי מתניתין, ומדוע (מפרש ותוסי)? 2) גוזל שפרח לבין הקריבות, כיצד יש לנהוג עתה בהקרבת הקינים, ומדוע? 3) כיצד ינהגו בהקרבת הקינים בגוונא דהיו שבע נשים וכל אחת היתה מחויבת קן יותר מחברתה, ופרח גוזל מאחד לשני וחזר, ושוב פרח וחזר, ושוב פרח וחזר, (פרט) ומדוע?

יד. 1) היו לפניו קן סתומה ומפורשת ופרח מן הסתומה למפורשת או להיפך, כיצד ינהג בהקרבת הקינים, ומדוע? 2) כיצד הדין היכא דהיו שני פרידין מפורשים וביניהן קן סתומה, ופרחה מן האמצע לצדדים או מן הצדדים לאמצע (פרט), ומדוע? 3) האם יכולים להביא קן מתור ובן יונה, ומדוע? ואי נימא דאסור, כיצד יש לנהוג אם עבר והביא משני מינים, ומדוע? 4) מי מבין הפרידין קרב בתחילה, ומדוע? והאם הוא לעיכובא, ומדוע (מפרש)? 5) יולדת שהביאה חטאתה או עולתה ומתה, כיצד ינהגו בקרבן השני?

בהצלחה!

תשובות למבחן מעילה זו כא, קינים כב כג

א. (1) דם השרץ טמא כבשרו בכזית, וילפינן לה מדכתיב "וזה לכם הטמא". וביאר רש"י דכל האי קרא מיותר. והתוס' כתבו דילפינן לה מיתורא ד"ו". אי נמי, מיתורא ד"ה". וכן יש לצרף שיעור כעדשה מדם ובשר, וילפינן לה מדכתיב "הטמאין". ולדעת רב חנין אמר רב אליבא דרש"י ורבינו ניסים גאון בתוס', היינו דווקא היכא דהבשר או הדם באו משרץ שלם, אבל אם באו מחצי שרץ, אינו חשוב דיו כדי לצרפן, ולדעת רבינו ניסים גאון, אם יגע בתרוויהו שפיר יטמא. ורק אם יהיה משרץ אחד אפשר לצרפן [אפילו למגע מקצתן]. ולדעת התוס', היכא דבא מחצי שרץ, אפילו מאותו שרץ אי אפשר לצרפו אלא אם כן אכתי לא פרש.

(2) לדעת רש"י טומאתו ושיעורו שוין היינו שרץ ושרץ נבלה ונבלה, דתרוויהו טומאת ערב. וכן שיעורן שוה דנבלה לעולם היא בכזית, ושרץ לעולם בכעדשה. ואין שיעורו שוה היינו שרץ ונבלה, ואין טומאתו שוה היינו מת נבלה דמת מטמא שבע ימים, ונבלה טומאת ערב. והתוס' כתבו דשרץ ונבלה נמי אין טומאתן שוה דהא שרץ אינו מטמא במשא.

(3) מבואר דטהור. ולרש"י היינו משום דאיירי בדם שלא בא ממת שלם, ובכהאי גוונא אין טומאת אוהל. והוכיחו מינה דהוא הדין לענין טומאת מגע שרץ יש לחלק בין הגיע ממקצת שרץ להגיע מכל השרץ. והתוס' פירשו, דאיירי דנבלע מקצת מן הדם בכוש שבו הגיס הדם, ואיירי בדם הבא מחצי מת, וכיון דאין הדם במקום אחד אינו יכול להצטרף עמו כשבא מחצי שרץ. ורבינו ניסים גאון ביאר, דאיירי כשלא נגע אלא במקצתו, ומשום הכי אינו טמא, והיינו דילפינן מינה דכיון דאינו ממת שלם אין צירוף בין הדם ורק אם יגע בכלו יטמא.

(4) גזרו שלא ישמרו שבת ולא ימולו את בניהם ולא ישמרו דיני נדה. ורבי ראובן בן אצטרבולי סיפר עצמו קומי שיראה כאחד מהן, ואמר להם דאדרבה עדיף שישמרו שבת כדי שיתמעט ממונן, וימולו את בניהם כדי שימותו ולא יתרבו, ולא יבעלו נדות כדי שיתמעט זרען. אבל כשהכירו בו שהוא יהודי החזירו הגזירות.

ב. (1) רבי יוסי מיהאן לשלוח את בנו משום דחשש שימהר להשיב לרבי שמעון בן יוחאי ויענש מקפידתו. אבל רבי שמעון בר יוחאי סבר דמשום פחד האויבים מיהאן לשולחו, ועל כן תמה וכי משום דאין לו אב שיגן עליו שולחים אותו להריגה. וסוף המעשה שרבי שמעון הבטיח שלא יקפיד על בנו של רבי יוסי והסכים לשולחו. אמנם לבסוף הקפיד עליו משום שנשאלה שאלה בפניהם מהיכן המקור לאיסור דם שרצים, והורה רבי אלעזר ברבי יוסי הלכה בפני רבו, ואף שהיה דרך עיקום שפתיים, מכל מקום הקפיד עליו. והביאו התוס' דנענש באסכרה עד שביקש עליו רחמים ונתרפא.

(2) הצליחו לבטל הגזירה על ידי שנגלה אליהם "בן תמליון", ואמר להם שיכנס בביתו של הקיסר ולא יצא עד שיבוא רבי שמעון ויאמר לו צא. וכן הוה דרך רבי שמעון הצליח להוציאו וקיבל בשכרו להכנס לבית הגנוים, ונכנס לשם וקרע את הגזירה. והיינו דאמרינן דרבי אלעזר ברבי יוסי אמר דראה את הפרוכת וראה עליה שטיפי הדם לא היו זו בצד זו, וחזינן כיצד היתה צורת ההזאה מדם הפר והשעיר של יום הכיפורים.

(3) לענין אכילה הם מצטרפין משום דשיעורן שוה, וכתב "לא יאכל כי קודש הוא", וילפינן מינה דכל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן עליו לא תעשה ולומר דמצטרפין לאיסורו. וכתב רש"י דאולינן בחיובו בחר רובא. ואם הפיגול והנותר מחצה על מחצה, הרי חייב על תרוויהו. [ועיין תוס' יו"ט]. אמנם לענין טומאת הידיים אין מצטרפין. וביאר רש"י דהוא משום דהוי גזירה לגזירה, דהרי טומאת הידיים הוי רק דרבנן.

(4) ראשון ושני מצטרפין לטמא כקל שבשניהם. ומסקינן דהיינו טעמא דמצטרפין, דהא מי גרם לשני שיבוא ראשון גרם לו, ושפיר מצטרף עמו. ורב אשי הוסיף, דהא כולוהו בני חדא בקתא נינהו.

ג. (1) מבואר במתניתין דערלה וכלאי הכרם מצטרפין. ולדעת רבי שמעון דאיסורו בכל שהוא אין צריך לצירוף. וכתבו התוס' דבתערובת מודה רבי שמעון דבעינן לצירוף, וכלאי הכרם וערלה אין מצטרפין משום דשני שמות הן. והיינו טעמא דתערובת שאני, דאי לאו הכי אמאי בעינן קרא להיתר מצטרף לאיסור גבי נזיר.

(2) מבואר במתניתין דמצטרפין הואיל ולכולם יש צירוף לענין לטמא במשכב ומושב [היינו או אחד עם חבריו, או מכולם]. וכתב רש"י דהיינו דווקא להצטרף לקל הימנו, אבל אינו מצטרף לחמור הימנו. ואם קיצע מכולן ועשה מהן בגד, למשכב מטמא בשלשה, ולמושב בטפח, ולאחיזה בכל שהוא, דהכי ראוי למלאכתו.

(3) במלבוש חיצוני ופנימי כולי עלמא מודו דאינו חייב עד שיפגום, והיינו משום דמלבושים אלו דרכן להפגם, וכולי עלמא מודו דדבר שהנאתו היא על ידי פגם אי אפשר לחייבו על הנאה גרידא. ואם הוא מלבוש אמצעי, דאינו נפגם במהרה, לדעת חכמים נמי אינו מועל עד שיפגום, ולדעת רבי עקיבא בהא סגי בהנאה גרידא. ורש"י כתב דבהנך כל הפגם הוא לאחר זמן. והתוס' הביאו יש מפרשים דהפגם הוא מיד אלא דאינו ניכר עד אחר זמן. ובתכשיטים כולי עלמא מודו דכיון דאינן עומדים לפגם, חיובו הוא על הנאה גרידא.

(4) לשון מעילה הוא "שינוי", דכן חזינן מעבודה זרה דכתיב ביה לשון "וימעלו", והיינו דשינוי עצמן מרשות גבוה לרשות הדיוט. וכן מצינו לענין סוטה לשון מעל. והעלו התוס' ב' צדדים האם מסוטה נמי ילפינן לשון שינוי, משום דהנאה שלא כדון נמי חשיבא שינוי. או דמהתם חזינן דאיכא חיוב משום הנאה, ועיקר הילפותא על לשון שינוי היא מעבודת כוכבים. ועוד כתבו התוס' דמסוטה ילפינן לחייב על הנאה אפילו היכא דלא הוציא מרשות ההקדש, ומעבודת כוכבים ילפינן לחייב על שינוי רשות ואפילו היכא דלא נהנה מן ההקדש כעבודת כוכבים שמשנה הרשות ואין לו הנאה. וברש"י לקמן נראה דמעבודת כוכבים לא ילפינן לשינוי רשות, אלא ילפינן למבקע בקרדום ופגמו דנמי חשיב שינוי רשות ומעילה.

ד. (1) הגמ' סברה לחייב על פגם גרידא, דהא ילפינן מעבודת כוכבים דכל דהחסיר מעבודת שמים הוי מעילה. וביארו התוס' דאף דהתם הרי שינה לרשות אחרת והכא רק מחסר מרשות זו, מכל מקום סברו דעיקר הקפידא בעבודת כוכבים הוא על ההפסד. ומאידך סברו לחייב אף הנאה גרידא כדילפינן מסוטה, דהתם הרי חיובה הוא על ההנאה. ואף דהתם הוי דבר שאינו עומד לפגם דהא פגומה ועומדת היא, מכל מקום סברו דעיקר החיוב התם הוא משום ההנאה. והסיקו דאין לחייב על פגם גרידא, דהא ילפינן חטא חטא מתרומה לפטור מזיק. וכן אין לחייב על הנאה גרידא היכא דהוא דבר שיש בו אף פגם, דהא נמי ילפינן מעבודת כוכבים דבעינן פגם. אבל בדבר שאין בו פגם, ודאי דחיובו על ההנאה גרידא כדחזינן מסוטה.

(2) סברה הגמ' דיהיה מעילה אף במחובר דהיכי אשכחן מיעוט למעטו. ומאידך סברו דליכא מעילה על ידי שליחות דהא בכל התורה אין שליח לדבר עבירה. והסיקו דכיון דילפינן גזירה שוה חטא חטא מתרומה, ילפינן דומיא דתרומה דאינה נהגת במחובר דהא בעינן מידי דאידיגן, הוא הדין לענין מעילה. וכן מהני שליחות היכא דעשה שליחותו כי היכי דמהני שליחות בתרומה.

3) סברו שלא יהיה צירוף למעילה דהא בתרומה ליכא צירוף דהא בעינן "איש כי יאכל" ואין אכילה אלא בכזית בכדי אכילת פרס וכן אין אכילת שניהם מצטרפת. והסיקו דכיון דכתיב "תמעול מעל", ילפינן לרבות אף צירוף. וכתבו התוס' דהאי אכילתו ואכילת חבירו היינו דהאכילו לחבירו בידיים. [וכן נראה מדברי רש"י] דאי אמר לו דיטול ויאכל, הא ודאי אין לחייב אלא את האוכל גופיה, דהרי לא מצאנו זה נהנה וזה מתחייב. אי נמי, איירי דאמר לו ליטלו דבהגבהתו איכא הוצאה מכוחו.

ה. 1) השוקל את שקלו ממעות הקדש הרי מעל, ולכאורה היינו כשיגיע ליד הגזבר ויפטר מן האחריות. וכן המביא אשמו וחטאתו מן ההקדש מעל, ולדעת רבי יהודה מעילתו היא רק משעה שיורוק את הדם, וביאר רש"י דהוא משום דסבר דרק בוריקת הדם נפטר מאחריותו, ועל כן כל שלא נורק הדם ועדיין חייב באחריותו לא חשיב שהוציאו מן ההקדש. ולדעת רבי שמעון נפטר באחריותו כבר מזמן שהביאו לעזרה, ועל כן מעילתו תהיה מיד כשהביאו לעזרה. והא דיש בהו מעילה ילפינן מריבויא דקרא "תמעול מעל". ואי לאו האי ילפותא הוי אמינא דכיון דהוקשה לתרומה, מה תרומה איירי בהוצאה לחולין, כך מעילה היא רק בהוצאה לחולין, אבל כל ההוצאה להקדש אחר לאו מעילה היא.

2) מעבודת כוכבים ילפינן למבקע בקרדום של הקדש, ולרש"י היינו דכי היכי דשינוי רשות דעבודת כוכבים חשיב מעילה, הוא הדין שינוי מלאכת הקרדום דשינהו ממלאכת קודש למלאכת חול, הוי שינוי וחייבים עליו משום מעילה. והתוס' כתבו, דהאי מבקע בקרדום לא איירי בגזבר דחייבו משום השינוי מלאכה, אלא איירי במשנה רשותו והיינו נותנו לאחר. ואתי סוגיין לאשמועינן דאליבא דרב הונא דאמר דקנין השאלה בקרדום הוא רק על ידי השימוש, הוא הדין דמעילה בשינוי רשות היא רק על ידי שישתמש ויגמר קנין שאלתו. ובתרומה הביאו לנפקא מינה לענין מוזיק מידי דבר אכילה. וכתב רש"י דהאי קרא בדבר אכילה איירי אבל הוא הדין שאר מילי. וכן כתבו התוס'. והוסיפו דאיכא רבותא טפי מאכילה, דאף אם אכל אכילה גסה והזיק על ידי אכילתו נמי פטור. ועוד כתבו התוס' דהוי מצי למימר נפקא מינה אף לנהנה בלא פגם בדבר שיש בו פגם, אלא מילתא פסיקא נקט דמוזיק דלעולם פטור. אבל נהנה פעמים דחייב אף בלא פגם.

3) שייך פגם היכא דלא שמרום כראוי. וכן על ידי שימוש מרובה לבסוף נפגמים, דהא חזינן בזהב כלותיו של נון דשקלום לאחר זמן ונמצאו חסרים. ומכל מקום אינו דומה ללבוש עילאה דהוא הרי נפגם מיד. וכן אינו דומה ללבוש מציעאה דהוא נמי נפגם מיד אלא דאינו ניכר. [כן כתבו התוס' לעיל יח.]. ועיין שם בשיטה מקובצת דכתב דאף לרש"י מכל מקום אינו דומה ללבוש מציעאה משום דהזהב אינו נפגם אלא עד זמן מרובה ביותר].

4) חטאת בחייה תמימה הרי מעילתה היא בהנאה גרידא משום דדמי לכוס של זהב משום דאינה נפגמת, דהרי כיון דעומדת לכפרה אין נפקא מינה בין בהמה שמינה לבהמה כחושה. אבל במותה אינה עומדת אלא לדמים ולהכי בעינן פגם דהא כל דבר העומד לדמים שייך בו פחת על ידי פגם. ואם היא בעלת מום לעולם עומדת לדמים ואינו חייב אלא על פגם.

ו. 1) בקדשי בדק הבית אין מועל אחר מועל, דכיון דמעל בהן הרי יצאו לחולין. אבל בקדשי מזבח יש מועל אחר מועל, כיון דאין להם פדיון ואין חילול לקדושתן. ואף אין בהן פגם על ידי הכחשה, דהרי אף כחושה ראויה לקרבן, וכיון דלא השתנה מקדושתו על ידי המעילה, יש מועל אחר מועל. ולענין כלי שרת, הוא פלוגתא דרבנן ורבי נחמיה, דרבנן סברו דכיון דכתיב קרא יתירא ד"איל האשם" גבי מעילה, דרשינן לה אף לאחר מעילתו אכתי איל האשם הוא, ואתי האי קרא לאפוקי דדווקא בקדשי מזבח אמרינן דיש מועל אחר מועל, אבל בכלי שרת אף דגם הם קדושים בקדושת הגוף, מכל מקום אין בהן מועל אחר מועל. וכתבו התוס' דעל כרחק סברו רבנן דיש פדיון לכלי שרת, דלא מסתברא דלא יהיה פדיון ואפילו הכי יצאו לחולין על ידי המעילה. ודעת רבי נחמיה דאיכא קל וחומר דאם אחרים הביא לידי קדושה כל שכן שאת עצמו יביא לידי קדושה, ועל כרחק דהאי קרא לאו לאפוקי כלי שרת אתי. וכתבו התוס' דאף לרבי נחמיה יש פדיון, אלא דמעילה אינה מחללת הקדושה לצאת לחולין. וברש"י משמע דאין פדיון לכלי שרת. ועוד כתבו התוס' דבגזבר אף בדק הבית אינו יוצא לחולין על ידי שימוש אלא על רק אם יתנו לאחר. וכן כתבו בתירוץ אחד דהנוטל על מנת להחזיר נמי אינו יוצא לחולין ויש מועל אחר מועל.

2) יש לחייב אף את השני משום מעילה, כיון דאין תלישת הצמר מעכבת כלל בקרבן וכיון דהקרבן לא נפגם הרי יצא לחולין ויש בו מועל אחר מועל. ובחטאת שנפל בה מום, לדעת רש"י כיון דעומדת לפדיון הרי יש בה מועל אחר מועל. והתוס' כתבו דהוא פלוגתא דרבי ורבנן, דלרבי דבעלמא צריכה העמדה והערכה הרי ראייה דקדושתה חמורה ויש בה מועל אחר מועל, ולרבנן דלא טעונה העמדה והערכה הרי אין קדושתה חמורה ואין בה מועל אחר מועל. ואם שחטה כבר, לדעת רש"י תליא בפלוגתא דרבי ורבנן, דלרבי כיון דבעלמא היא טעונה העמדה והערכה ועתה אינה ראויה להכי, הרי אינה נפדית ויש בה מועל אחר מועל. ולדעת רבנן דלא טעונה העמדה והערכה הרי עומדת לדמים, ואין בה מועל אחר מועל.

3) יש לו להביא שני גזירין, ולדעת רבי דינן כקרבן וטעונים הגשה ומלח וטעונים קמיצה ועצים להקריב בהם. ולדעתו אף יש בהן מועל אחר מועל. אבל לרבנן אין בהן מועל אחר מועל משום דאינם קדושים בקדושת הגוף.

ז. 1) אדם שאינו גזבר שנטל אבן או קורה של הקדש הרי מיד מעל. ואם הוא גזבר אינו מועל בנטילה גרידא דהא אכתי ברשות ההקדש קיימא. ואם נתנה לאחר, הרי מעל. והשני שקיבלה יכול להשתמש בה דהרי יצאה לחולין. ואם בנאה בתוך ביתו על ידי סיתות, כולי עלמא מודו דהוי שינוי, ומסקנת הגמ' דאף אי נימא דתלוש ולבסוף חיברו הוי כמחובר, מכל מקום הנאה הנראית לעיניי אסורה אף במחובר. ולדעת רש"י הוא הדין אם קבעה בבנין בלא סיתות הוי שינוי ואיכא מעילה. ואם רק הניחה על פי ארובה, מבואר במתניתין דבעינן שיהנה תחתיה בשוה פרוטה.

2) לדעת רש"י רצו להוכיח מקושת הגמ' אמאי בעינן שידור תחתיה, הרי בהא דבנאה בביתו נמי הוי שינוי ומעילה, ואף דהשתא הוא מחובר מכל מקום חזינן דדינו כתלוש ואיכא מעילה. ולדעת התוס' הוכיחו ממתניתין גופה, דהרי קתני דאם חיברה ודר תחתיה שוה פרוטה מעל, ואי נימא דתלוש ולבסוף חיברו הוי מחובר אמאי מעל הרי אין מעילה במחובר, ונפקא מינה לענין המשתחוה לבית דינו כתלוש ונאסר, דאילו מחובר הרי נאסר משום נעבד. ודחו דהנאה הנראית לעיניי שאני ואסורה אף דהוא מחובר. וכן רצו להוכיח מהמבואר בברייתא דאם דר בבית של הקדש מעל, ואי נימא דתלוש ולבסוף חיברו הוי כמחובר אמאי מעל. ועלה תירץ ריש לקיש דשאני היכא דהקדישו בתלוש ואחר כך בנאו דבהא אף אי נימא דמחובר הוא, מכל מקום דין המעילה שחל עליו לא יפקע. והתוס' במסקנתם כתבו דהיינו נמי משום דהוי הנאה הנראית לעיניי. ומבואר בסוגיין דמהא דנקטו בסיפא דדר במערה של הקדש לא מעל, ליכא להוכיח דאילו בבית ליכא גוונא דלא מעל, ואפילו היכא דהקדישו מחובר, דהא איכא למימר דמערה מילתא דפסיקא הוא דבכל גווי ליכא מעילה.

3) הנוטל פרוטה של הקדש, אם הוא גזבר הרי לא מעל. ואם אינו גזבר מעל מיד בנטילה. ואם נתנה לחבירו, בכל גווי הוי מעילה. ואם נתנה לחנוני, אי נימא דכסף קונה הרי מיד בשעת קבלת החנוני איכא ביה הוצאה מרשות ההקדש והבעל הבית מעל. ואי נימא דכסף

אינו קונה, הרי רק כשימשוך המקח יצאו המעות לחולין ורק אז ימעל. וכן הדין בבעלי אומנות, דאי נימא דכסף קונה הרי מיד איכא מעילה, אבל אי נימא דמשיכה קונה, הרי רק כשימשוך את כליו איכא מעילה, מלבד בלן דאין לו כלים למשוך דכולי עלמא מודו דכסף מהני ביה. והא פלוגתא דכסף קונה או משיכה קונה, הרי תליא בין גוי לישראל, דלעולם הגוי קונה בקנין אחר מהא דהישראל קונה, וכן לענין מעילה ישתנו הדינים.

ח. (1) לדעת רב חסדא איכא בהא פלוגתא דרב שמעון בן גמליאל ורבי עקיבא, דהא לענין נדרים נחלקו האם הראש והכבד נמי בכלל הבשר, דלרבי עקיבא דהוי בכלל הבשר, הרי יש להחשיבו כנתקיימה שליחותו ואיכא מעילה, דהרי אף על ידי שליחות איכא מעילה. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל דאינו בכלל הבשר לענין נדרים, הוא הדין לענין מעילה חשיב כלא נתקיימה שליחותו והשליח מעל. ולדעת אביי ורבא, אף רבי עקיבא מודה דלענין מעילה השליח מעל, משום דאף דלענין נדרים הוא בכלל הנדר, מכל מקום כיון דהוי דבר שהדרך לחזור ולהשאל עליו, כיון דהשליח לא נמלך הרי לדעתיה עביד ואיהו מעל.

(2) לדעת רבי עקיבא נאסר אף בדלועין משום דכל מילי דמימלך שליח עליה הרי הוי בכלל הדבר, ולענין נדרים יש לאסרו. [ומבואר בנדרים דהיינו חומרא לענין נדרים, משום דבעלמא ירק לא משמע כל כך דלועין]. ולדעת רבנן כל מילי דמימלך שליח עליה אינו בכלל הדבר ולא נאסר בו. ואם אסר על עצמו בשר, לדעת רבי עקיבא נאסר מכל מיני בשר, בראש וברגל ובקנה ובכבד ובלב, וכן בבשר עופות ודגים. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל אינו אסור בכל הני. ואם אסר על עצמו ביום הקזה, הרי אינו נאסר בבשר עופות ודגים, משום דאלו קשים להקזה ואף בלאו נדרו לא אכיל להו, [ולתוס' צריך לחלק בין אמצע הסעודה לסופה. ועיין תשובה הבאה]. ומסתמא לא הוי בכלל נדרו. ואם כואב לו העיניים, דרק דגים קשים לעיניים, הרי מותר בבשר דגים ואסור בבשר עוף.

(3) כתבו התוס' לדעת רבן שמעון בן גמליאל אין הקרביים מאכל אדם, ולהכי אין בו טענת מקח טעות אם אינו ראוי למאכל אדם. אמנם ברש"י מבואר דשפיר הוי מאכל אדם, אלא דאין מחירו כמחיר הבשר עצמו.

(4) לדעת רש"י בסוף מחלתו אין לו לאכול דגים, אבל בתחילת מחלתו, אדרבה דגים יפים לו. והתוס' הביאו פירוש, דבתחילת סעודה יפים לו, אבל בסוף הסעודה רעים לו.

(5) אי נימא דשליח המוסיף על שליחותו אכתי הוי שליח, הרי פשיטא דכולם מעלו, דהרי נתקיימה שליחות הבעל הבית באחת, ובשניה הרי מעל השליח דהוסיף מדעתו, והם שאכלו הרי הוסיפו מעצמן ואף הן מעלו. ואי נימא דמוסיף על שליחותו לא הוי שליח, הרי המשלח כלל לא ימעל, ויתכן דאף השליח לא מעל דהרי האורחין לבסוף עשו על דעת עצמן, אבל אם יפרש השליח שהבעל הבית אמר אחד, ואף האורחין יפרשו דנטלו אחד מדעתך ועוד אחד מדעת השליח ועוד אחד מדעת הבעלים, הרי כולם מעלו.

ט. (1) אם המשלח אינו גובר, הרי מיד כשנטלו השליח ממקום דשלא ציווהו בעל הבית, מעל. אבל אם המשלח גובר, כתבו התוס' דאינו ימעל אלא עד שצויצאונו בעל הבית מרשותו, דהרי כל שנשארו ברשות בעל הבית לא יצא מרשותו ההקדש. ואם לא סיים לו המקום, אינו יכול לחזור ולומר דכיוון למקום אחר, משום דבריים שבלב אינם דברים.

(2) גדר חיוב בשליחות הוא משום "ניחא ליה" דאית ליה בהאי הוצאה מרשות ההקדש שנעשתה בגרמתו. דהרי מבואר במתניתין דאיכא חיוב משום שליחות אף בשולח חש"ו אף שאינן בני דעת. וכתבו התוס' דכיון דענין המעילה היא שינוי רשות, הרי אין נפקא מינה על ידי מי השתנה הרשות, וכי היכי דלענין קנינים ליכא נפקותא. וכל מה שהוצרכו ללמוד מתרומה הוא כדי שלא נאמר בן דעת דאין שליח לדבר עבירה ונחייב את השליח גופיה. וחזינן כהאי דינא לענין זיעת היותים הנמצאים במעטן, דחשיבי להכשיר לקבל טומאה משום דניחא ליה, ואף דאיתעביד מאיליו. וכן מהא דהשולח עירובו על ידי קוף, וביארו התוס' דאיירי דהקוף מניחו אלא דהבעלים עומד ורואה, דכיון דניחא לו במעשי הקוף שפיר הוי כשלוחו וקנה עירובו.

(3) אם החש"ו עשו לשליחותו, הרי המשלח מעל. ואם לא עשו את שליחותו, המשלח לא מעל דהא לא ניחא ליה בהא. וכיון דהחש"ו לאו בני מעילה, אכתי לא יצאה לחולין. אלא החנוני ימעל לכשצויצא.

(4) אם המשלח לא נזכר, הרי המשלח מעל משום דאית שליחות במעילה אף לדבר עבירה. ואם המשלח נזכר, הרי השליח גופיה ימעל, כיון דמעילה אינה אלא בשוגג, וכל שהמשלח נזכר הרי אין לחייבו משום מעילה [ושוב הדר דינא כדבעלמא דאין שליחות לדבר עבירה]. ואם אף השליח נזכר, הרי החנוני מעל.

י. (1) אם הביא לו בכולה נרות או בכולה פתילות, אף אחד לא מעל. משום דלא נתקיימה שליחות הבעל הבית בפרוטה, ואף השליח הרי לא שינה בפרוטה. אבל אם אמר לו להביא פתילות ממקום פלוני ונרות ממקום פלוני, ושינה במקומות, הרי השליח מעל משום דאיהו שינה בפרוטה.

(2) אם קנה לו דבר גרוע במקצת המעות, לכאורה כולי עלמא מודו דלא נתקיימה מחשבתו, ואם קנה בפרוטה הרי השליח גופיה מעל. אבל אם קנה לו מה דביקש אלא דקנאו בזול, לדעת חכמים ליכא הכא שינוי מדעת בעל הבית, ובעל הבית מעל. ולדעת רבי יהודה הרי יכול לומר לו דאילו היה נותן את כל המעות היה מקבל טפי יותר, ואף בהא איכא שינוי מדעת בעל הבית והשליח הוא שמעל. אבל אם היה הוא בקטנית במקום שמוכרים בכנא כנא, אף רבי יהודה מודה דליכא הכא שינוי, משום דכל דמוכרים בכנא כנא אין מוזילים המחיר מחמת ריבוי המעות וליכא קפידיא של המשלח בהכי.

(3) אצל שולחני מותר לו להשתמש משום דמסתמא אדעתא דהכי הפקיד אצלו, מלבד היכא דהוי צרוּרין. ואצל בעל הבית בכל גווי אסור להשתמש. ואצל חנוני, לדעת רבי יהודה הרי הוא כשולחני, ולדעת רבי מאיר הרי הוא כחנוני. וכל היכא דשרי לו להשתמש, הרי המפקיד מעל. ואם אסור לו להשתמש, אם ישתמש בו הרי הנפקד מעל.

(4) לדעת חכמים ליכא לחייבו משום מעילה, אלא אם ישתמש בכל המעות. ולדעת רבי עקיבא אף במעה הראשונה שנטל איכא מעילה. וכתבו התוס' דהוי רק מעילת ספק, ורבי עקיבא לטעמיה דמחייב אשם תלוי במעילת ספק. עוד כתבו, דאיירי דווקא דיש בכיס רק מעה אחת של חולין. אבל בהרבה מעות של חולין, הרי איכא הכא ביטול ברוב, ורק מדרבנן ליכא איסור משום דהוי דבר שיש לו מתירין על ידי פדיון, או משום דהוי דבר חשוב.

יא. (1) האומר פרוטה בכיס זה הקדש, לדעת רבי עקיבא הרי הראשון קדוש. ולדעת חכמים אינו מועל אלא אם ישתמש בכולם. ואם יאמר פרוטה מן כיס זה הקדש, מבואר בסוגיין דלדעת רב דימי אליבא דרבי יוחנן דלרבי עקיבא הראשון קדוש, מלבד היכא דיאמר לא יפטר כיס זה מן ההקדש, דמשמעו דהאחרון יהיה להקדש. ודעת רבין, דאם אמר פרוטה מן כיס זה הקדש, הרי דומה הוא לשור בשוריי, דהמובחר קדוש, והוא הדין במעות המבחר קדוש. וכתב רש"י דבמעות אין מובחר והכוונה דהראשון יהיה קדוש. וכתבו התוס' דאילו כשאמר פרוטה בכיס זה, אף רבי עקיבא מודה דאינו דומה לשור בשוריי הקדש, ורק הראשון יהיה קדוש, ולרבנן האחרון. ואם יאמר לא יפטר כיס זה מן ההקדש, אף לדידיה יכול להביא מן האחרון.

2) לדעת רש"י סבר רב פפא הכי משום דהתם מבוואר דדעת רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון דאין ברירא, ואילו בסיפא דמתניתין דאמר פרוטה מן כיס זה חזינן דאיכא ברירא, דהרי יכול לברר דהאחרון הוא הקדוש. והתוס' ביאר, דאף לרבי מאיר דאמרינן ברירא, היינו רק משום דפירש להדיא דמה ששייך יהיה תרומה, ואילו במתניתין חזינן דאף בלא פירש איכא ברירא. ודחינן דאינו ראינו משום דבמתניתין איירי דאמר לא יפטר כ"ס זה מן ההקדש, דמשמעונו דהאחרון יהיה הקדש וכלל אינו ענין לברירא.

מסכת קינים

יב. 1) בחטאת העוף איכא מליקה הכשרה בכל מקום, ואיכא הזאה דנעשית דווקא למטה והיינו מחצי המזבח ולמטה, דהא בעינן קיר ששייריים שלו מתמצים ליסוד, ואיכא נמי מיצוי דנחלקו בו אי מעכב הוא אי לאו, ואי נימא דמעכב הרי בעינן לעשותו למטה, ואם אינו מעכב, אף אם עשאו למעלה כשר. ובחטאת בהמה איכא הזאת הדם דנותן ארבע מתנות על ארבע קרנות בגופה של קרן. ובעולת העוף איכא מליקה שהיא למעלה דילפינן לה מהקטרה, והיא מעכבה, דהרי כי היכי דאם לא הקטיר במקומו לא הוי הקטרה, הוא הדין אם מלק שלא במקומו לא הוי מליקה. ואיכא ביה מיצוי, דאף הוא נעשה דווקא למעלה, והיינו מחצי המזבח ולמעלה, ואם עשאו למטה הרי מעכב.

2) חטאת שנתערבה בעולה הרי כולם ימותו, משום דאינו יודע מי החטאת ומי העולה ואינו יודע אם לעשותה למטה או למעלה. ואם נתערבה חטאת או עולה בקן מפורשת, הרי אינו יכול להקריב כלום, דהרי אינו יודע מי החטאת ומי העולה. אבל אם נתערבה חטאת בקן סתומה, הרי כשר כמנין החטאות שבסתומה, דהרי ממה נפשך כשר בה אחד למעלה ואחד למטה, אבל עולה לא יקריב כלל, שמא אותה שרוצה להקריב היא החטאת המעורבת. וכן אם נתערבה עולה, הרי יש להקריב רק כמנין העולה שבסתומה, וחטאת כלל לא יקריב. ואם נתערבו בכמה קינים נמי הכי דינא, דלעולם יש להקריב כמנין הקינים שבחובה, דאם נתערב עולה יקריב כמנין עולות שבהן, ואם נתערבה חטאת יקריב כמנין חטאות שבהן.

3) אם הם משל שם אחד ושל אשה אחת, הרי יכול להקריב מחצה למעלה ומחצה למטה והכל כשר, דהרי קביעות כהן היא הקובעתן לחטאת ולעולה. ואם הם משל שני שמות או משל שתי נשים, הרי יכול להקריב רק מחצה ומחצה ומהן יעשה מחצה למעלה ומחצה למטה, דבכהאי גוונא ממה נפשך עשה בכשרות. ואם מנין הקינים שנתערבו אינם שוים, הרי המועט הוא הכשר, דהרי טפי מן החטאות והעולות של המועט, הרי יש לחוש שמא עושה למעלה חטאת מן המועט, או עושה למטה עולה מן המועט.

4) רבי יוסי סבר דיביאו בעירוב ויעשה הכהן לתרוויהו ועל ידי מעשיו יקבע איזו לחטאת ואיזו לעולה. והביא המפרש מהסוגיא בעירובין ומפירוש רש"י שם דאיירי בהתנו ביניהן, דאותה שיעשה הכהן הרי הוא שלה. אמנם האי תנאי תליא בברירא, והתם בעינן למימר דלא תליא בברירא. ומשום הכי ביאר דאיירי דלקחו בעירוב והתנו מעיקרא בשעת לקיחתן דקן זה של זה וקן זה של זה, והשתא יעשה הכהן כל הקינים אחד למעלה ואחד למטה ועלה לתרוויהו. ואתי לאשמועינן דלא גזרינן אטו לא התנו מעיקרא. וכן הביאו התוס'.

יג. 1) פרח גזול אחד לעלמא, הרי יקח זוג לשני בין היתה קן סתומה ובין היתה קן מפורשת. וכן הדין בפרחה לתוך המתות. ומתניתין איירי בקן סתומה, וכתב המפרש דלרבותא נקטה, דאפילו שתרוויהו תלויות זו בזו, מכל מקום אינן מעכבות אחת לחברתה. והתוס' כתבו, דנקטו קן סתומה משום סיפא דפרח לבין הקריבות דדין המבוואר התם שייך רק בסתומה.

2) כיון דפרח לקריבות הרי פוסל את בן זוגו, וכן פוסל אחד במקום לפרח לשם, דמה שפוסל את בן זוגו הוא משום דאם יעשנו למעלה או למטה הרי קבע את בן זוגו ועתה דינו כעולה או כחטאת שהתערבה בחובה ואינו יכול להקריב אלא כמנין החטאות או העולות שבחובה. וכן באותו מקום שפרח לשם פוסל אחד, דאם יקריב פרידה יותר למעלה או למטה, שמא מן הקן דמעיקרא הוא ואינה אותה שפירחה להכי.

3) כיון דכל קן שפרח אוסר אחד, ואם חזר אוסר עוד אחד, והכא הרי היו שלש פריחות ושלש חזרות, הרי נאסרו ששה פרידין מלבד אלו שפרחו, ואין כשר אלא בשביעית, ומכל מקום אין להכשיר את כל שבעת הקינים שלה, דהא אף ממנה פרחו שלש פעמים, ויש להכשיר רק ארבע. ואיכא מאן דאמר דשרי אפילו חמש קינין, דהא לכל היותר פרחו ממנה ג' פרידין, ואף דבעלמא גזרינן לאסור אחד משום הפריחה ואחד משום החזרה אף בגוונא דבקן שחזרה לשם לא מקריבים כלום, מכל מקום בשביעית לא גזרו משום דאינה מפסדת בפריחה בשום פעם. [והביא המפרש יש מפרשים, דלהאי מאן דפליג במתניתין, כל קיני השביעית כשרים. אמנם דחה להאי מפרשים]. אבל אם פרחו מן המתות, הרי כולם אסורות.

יד. 1) פרח מן הסתומה למפורשת, אם יודע מי החטאת ומי העולה, הרי יכול להקריב כפי שיחפוץ, דהרי יכול לעשות הסתומה או למעלה או למטה. ואם אינו יודע במפורשת עצמה מי החטאת ומי העולה, הרי כולם פסולות, ויכול ליקח זוג לסתומה שנשארה ולהכשירה. ואם פרח מן המפורשת לסתומה ואין יודע אם היא חטאת או עולה, וכן בגוונא דחזרה מן המפורשת לסתומה דעתה לא ידוע אם היא חטאת או עולה, הרי אוסרת את כל הקן האמצעי, מחמת תערובת חטאת ועולה.

2) פרח מן האמצע לצדדים, הרי הצדדים כשרים ויקריב את הסתומה כדן אלו שבצדדים. ואם פרח מן הצדדים לאמצע ועתה נתערבו ולא ידוע מי החטאת ומי העולה, הרי ימותו כולם.

3) בעינן להביא את הקן מאותו מין או מתורין או מבני יונה, וילפינן לה מקרא בתורת כהנים. ואם הביא משני מינים, לדעת תנא קמא אולינן בתר החטאת, ויכפול ויביא עולה ממין החטאת. ולדעת בן עזאי אולינן לעולם בתר הראשון שהקריב.

4) חטאת קודמת לעולה בכל גוונא. אבל אם עבר והקריב קודם העולה הרי יצא ידי חובה, ואף לענין מצורע דאיכא ביה עיכובא בפרשה, מכל מקום ילפינן מדכתיב ביה "והעלה" דאף אם הקדים העולה יצא.

5) הביאה חטאתה יביאו יורשין עולתה. הביאה עולתה לא יביאו יורשין חטאתה שאין כפרה למתים.